

2014-жылдын январь-август айлары ичинде акча-кредиттик көрсөткүчтөрдүн өзгөрүү багыты (динамикасы)

2014-жылдын январь-август айлары ичинде өлкөнүн экономикалык өсүшү (УСК маалыматтары боюнча) 3,5 пайызды түзгөн (2013-жылдын январь-август айлары ичинде – 7,8 пайыз), «Жумтөр» алтын кенин казып алуу ишканасын эске албаганда, реалдуу ички дүң өнүм (ИДӨ) 2,8 пайыздык өсүшкө ээ болгон.

2014-жылдын август айында инфляция жылдык мааниде алганда 7,5 пайызды түзгөн, 2013-жылдын ушул эле мезгилинде ал 6,6 пайыз чегинде катталган эле.

2014-жылдын баш жагынан бери АКШ долларынын сомго карата расмий курсу 7,5 пайызга өсүү менен 52,9561 сомду түзгөн (2013-жылдын январь-август айлары ичинде – 2,8 пайызга өскөн).

Кароого алынып жаткан мезгил аралыгында акча базасы 0,6 пайызга кыскаруу менен 72 701,2 млн. сомду түзгөн (2013-жылдын январь-август айлары ичинде акча базасы тескерисинче, 8,0 пайызга өскөн эле), анын ичинде жүгүртүүдөгү акча, башка депозиттик корпорациялардын камдары (резерв) 16,7 пайызга көбөйгөн шартта, 2,2 пайызга азайган.

Август айынын акырына карата абал боюнча акча базасынын түзүмүн, 2013-жылдын ушул көрсөткүчтөрүнө салыштырганда төмөнкүчө мүнөздөөгө болот:

- жүгүртүүдөгү акчалардын үлүшү 90,1 пайызды түзгөн;
- башка депозиттик корпорациялардын камдарынын үлүшү 9,9 пайыз чегинде катталган.

Башка депозиттик корпорациялардын камдарынын түзүмүндө милдеттүү камдар жыл башынан бери 9,2 пайызга көбөйүү менен 5 810,0 млн. сомду түзгөн, үстөк камдар 62,8 пайызга көбөйүп, 1 406,1 млн. сомго жеткен (өткөн жылдын ушул эле мезгилинде үстөк камдар 7,2 пайызга кыскарган шартта, милдеттүү камдар 10,1 пайызга өскөн).

Акча базасынын кыскарышы негизинен Улуттук банктын операциялары менен шартталган, 2014-жылдын январь-август айлары ичинде ал акча базасын 2,2 млрд. сомго азайткан, мында акча базасынын 1,8 млрд. сомго көбөйүүсүнө Өкмөттүн операциялары салым кошкон.

Кароого алынып жаткан мезгил ичинде акча базасына Улуттук банктын төмөнкү операциялары таасир эткен:

- валюта операциялары акча базасын 12,2 млрд. сомго азайткан;
- «овернайт» депозиттери – жайгаштырылган каражаттардын көлөмү 76,2 млрд. сомду түзгөн;
- «овернайт» кредиттери – берилген каражаттардын көлөмү 48,6 млрд. сом чегинде катталган;
- кредиттик аукциондор – берилген каражаттардын көлөмү 2,0 млрд. сомду түзгөн;
- ички рынокто алтынды сатып алуу 543,6 млн. сомго жеткен.

Жылдын январь-август айлары ичинде таза чет өлкө активдери 7,5 пайызга (же 7 514,7 млн. сомго) көбөйгөн, бул активдердин өсүшү сомдун наркынын түшүүсүнүн натыйжасында нарктык баа берүүнүн өзгөрүшүнөн (+7 502,0 млн. сом) ошондой эле операцияларды ишке ашыруунун эсебинен өзгөрүүлөрдөн улам келип чыккан (+12,7 млн. сом).

Дүң эл аралык камдар 2014-жылдын январь-август айлары ичинде доллар түрүндө 15,7 млн. АКШ долларына азайып, 2 224,5 млн. АКШ долларын түзгөн.

Таза ички активдер ушул мезгил ичинде 7 952,9 млн. сомго азайган. Буга сомдун нарксызданышынан улам нарктык баа берүүнүн өзгөрүүсү таасир этип, натыйжада капитал эсеби 4 705,2 млн. сомго азайган, ал эми Өкмөт алдында милдеттенмелер анын депозиттеринин өсүшүнөн улам, 8 398,5 млн. сомго көбөйгөн. Таза ички активдердин өсүшүнө, кайра каржылоо инструменттери боюнча банктарга берилген каражаттарды арттыруудан улам Улуттук банктын коммерциялык банктарга карата таза талаптарынын көлөмүнүн көбөйүүсү, ошондой эле август айында жыл башына салыштырмалуу арылтуу операцияларынын көлөмүн азайтуу салым кошкон.

Акча топтомдорунун өзгөрүүсү

Банктардан тышкары нарк акчадан жана улуттук валютадагы депозиттерден турган *M2 акча топтому* 2014-жылдын январь-август айлары ичинде 90 309,0 млн. сомду түзүү менен 0,7 пайызга азайган (2013-жылдын январь-август айларында 8,9 пайызга көбөйгөн эле), бул банктардан тышкары акчалардын азайышы менен шартталган.

2014-жылдын январь-август айларында М2Х кеңири мааниде колдонулуучу акча массасы 3,2 пайызга көбөйүп 124 832,5 млн. сомду түзгөн, бул эң башкысы, чет өлкө валютасындагы депозиттер 15,3 пайызга көбөйүп, 34 523,5 млн. сомго жетиши менен шартталган (2013-жылдын январь-август айларында М2Х 13,1 пайызга көбөйгөн).

М2Х акча массасынын түзүмүн төмөнкүчө чагылдырууга болот:

- банктардан тышкары нак акча үлүшү – 48,9 пайыз (01.09.2013 карата – 53,3 пайыз);
- улуттук валютадагы депозиттер үлүшү – 23,4 пайыз (01.09.2013 карата – 22,4 пайыз);
- чет өлкө валютасындагы депозиттер үлүшү – 27,7 пайыз (01.09.2013 карата – 24,3 пайыз).

2014-жылдын август айынын акырына М2Хке кирген депозиттердин долларлашуу деңгээли жыл башынан тартып 3,4 пайыздык пункт көбөйүү менен 54,1 пайызды түзгөн.

Чет өлкө валютасындагы депозиттер 34 523,5 млн. сомду түзүү менен 15,3 пайызга өскөн, улуттук валютадагы депозиттер – 0,7 пайызга өсүп, 29 265,0 млн. сомго чейинкини түзгөн. Натыйжада 2014-жылдын январь-август айлары ичинде депозиттердин көлөмү 63 788,5 млн. сомду түзүү менен 8,1 пайызга өскөн (2013-жылдын январь-август айларында – 24,9 пайызга өскөн). Банктардан тышкаркы акча көлөмү ушул мезгил аралыгында 61 044,0 млн. сомду түзүү менен 1,4 пайызга кыскарган (2013-жылдын ушул эле мезгилинде банктардан тышкаркы акчалар 9,0 пайызга көбөйгөн).

Кароого алынып жаткан мезгил аралыгында экономикага кредит¹ 27,4 пайызга өсүп, 72 835,1 млн. сомду түзгөн (2013-жылдын январь-август айларында – 23,3 пайызга).

Жылдын январь-август айларында банк тутумунун таза чет өлкө активдери 2 333,5 млн. сомго көбөйүп (2,2 пайызга), 108 057,8 млн. сомду түзгөн.

Август айынын акырына карата банк тутумунун таза ички активдери 1 595,6 млн. сомго көбөйүп (10,5 пайызга), 16 775,3 млн. сомго жеткен.

2014-жылдын август айынын акырына карата эсептик чен 2014-жылдын 31-июлунан тартып өзгөрүүсүз калуу менен 6,5 пайыз чегинде катталган.

Август айынын акырына карата жүгүртүү мөөнөтү 7 күндүк ноталардын кирешелүүлүгү 6,49 пайызды түзгөн.

Финансылык ортомчулук деңгээлин мүнөздөөчү М2Х кеңири мааниде колдонулуучу акча мультипликатору 2014-жылдын 1-сентябрына карата 1,641, М2 мультипликатору – 1,219 (2013-жылдын 1-сентябрына карата тиешелүүлүгүнө жараша 1,600 жана 1,211) чегинде катталган.

М2Х кеңири мааниде колдонулуучу акча топтому боюнча эсептелген экономиканы монетизациялоо коэффициенти 32,1 пайызды, М2 акча топтому боюнча – 23,4 пайызды (2013-жылдын январь-август айларында – 31,1 жана 23,7 пайыз) түзгөн.

Акча жүгүртүү ылдамдыгы

2014-жылдын август айында акча жүгүртүү ылдамдыгы айдын акырына карата 3,1 пайызды түзгөн (М2Х боюнча).

2014-жылдын январь-август айлары ичинде коммерциялык банктардын кассасына 625 382,7 млн. сом түшкөн, ал өткөн жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда 134 564,7 млн. сомго же 27,4 пайызга көбөйгөн, кассадан берүүлөр да 124 931,9 млн. сомго же 24,9 пайызга көбөйүү менен 627 004,7 млн. сом чегинде катталган.

2014-жылдын январь-август айлары ичинде төлөм системасында финансылык тобокелдиктер деңгээли минималдуу чекте сакталган. Жүгүртүү коэффициенти 0,38, ликвиддүүлүк коэффициенти – 2,63 түзгөн.

¹ Өкмөттүн жана резидент эместердин кредиттерин эске албаганда, жеке адамдардын жана юридикалык жактардын, ошондой эле башка финансы-кредит мекемелеринин кредиттери